

NAIL REDŽIĆ, Telmanovci. Zapisi o njemačkoj partizanskoj četi »Ernst Telman«, izdanje »Narodne armije«, Beograd 1984, 75. str.

Nova knjiga autora Naila Redžića po obimu je mala, ali je po temi koju otkriva i osvjetljava vrlo značajna.

Redžić nam dokumentovano i sažeto opisuje i oslikava osnivanje njemačke partizanske čete »Ernst Telman« i njen borbeni put u narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije od njenog osnivanja u Slatinskom Drenovcu kod Podravske Slatine 15. augusta 1943. godine. Osnovana je od boraca njemačke narodnosti u Jugoslaviji koji su već od ranije bili u jedinicama NOV i POJ, među njima i aktivista revolucionarnog radničkog pokreta u Kraljevini Jugoslaviji do rata i dobrovoljaca-antifašista koji su napuštali njemačke okupacione jedinice u Slavoniji i prelazili na stranu NOV Jugoslavije.

Četa je osnovana u vrijeme kada je drugi svjetski rat prelazio u odlučnu fazu i kada su bojna kola fašizma, pod snažnim udarima antifašističkih snaga u svijetu, počela nezadrživo da jure u propast. Na istočnom bojištu, kod Kurška. dogorijevala je najveća bitka drugog svjetskog rata; u Italiji je izdisao Musolinijev fašizam, a na tlu Jugoslavije nezadrživo se širio talas NOR. Narodnooslobodilački pokret u Jugoslaviji dostigao je takav stepen da je mogao stvarati i jedinice narodnosti koje su do rata živjele na tlu Jugoslavije kao i jedinice prebjeglica-antifašista iz okupatorskih jedinica koje su bile angažovane u borbama u Jugoslaviji. Tako su uz njemačku četu formirani i: čehoslovački partizanski bataljon »Jan Žiška«, te mađarski partizanski bataljon »Šandor Petefi« (kasnije prerasli u partizanske brigade), a onda i poljski bataljon, italijanske, bugarske i druge jedinice.

Nije slučajno da su ove jedinice osnovane prvo u Slavoniji, a onda i u ostalim krajevima gdje je vjekovima obitavao pravi mozaik naroda i narodnosti.

Uz vojnu ulogu — učešće u borbama za uništavanje fašizma, ove jedinice imale su vrlo važnu političko-moralnu funkciju u širenju saznanja o potrebi udruživanja i zajedničke borbe svih ovih naroda protiv okupatora i njegovih saradnika, a za saradnju i ravnopravnost svih bez obzira na nacionalnu ili drugu pripadnost.

I njemačka partizanska četa, u čijem su sastavu bili borci koji su bili afirmisani učesnici revolucionarnog radničkog pokreta u Jugoslaviji do rata, imala je taj zadatak. Ona je od štaba Drugog udarnog korpusa NOV Hrvatske (koji je u oktobru iste godine preimenovan u Šesti korpus NOVJ) dobila kao prevashodan zadatak da samostalno ili u sastavu područnih slavonskih jedinica djeluje u naseljima gdje uz ostalo stanovništvo ima i njemačkog življa, sa ciljem da osvještava to stanovništvo i pridobija ga za učešće u borbi protiv fašizma. Ipak, mora se istaći, a to je autor u niz primjera utvrdio, da je dejstvo ove čete i u hrvatskim i u srpskim naseljima bilo vrlo pozitivno. Ona je najočiglednije pokazivala, pred ovim ljudima, da je krah njemačkog nacizma blizu. Četa je u svim naseljima nailazila na dobar prijem, dočekivana je s oduševljenjem, srdačno pozdravljena i ugošćavana.

Četa »Ernst Telman«, uz bogatu političku aktivnost, pokazivala je izvanredne uspjehe u borbama protiv hitlerovaca i njihovih saradnika. Ona je već u toku 1943. na širem operativnom području Slavonije, Podravnine, Moslavine, a posebno na području Pšunja, Papuka, Dilja i Bilogore, učestvovala u mnogim bor-

bama među kojima su bile posebno značajne one na komunikacijama Virovitica — Podravska Slatina i Našice—Podravska Slatina, u sukobima sa jačim snagama neprijatelja u selima Mikleuš i Čeralije i u borbama prilikom napada na Đakovo u decembru 1943. godine. Samo u toku jedne borbe protiv veoma jake njemačko-ustaške grupacije, na komunikaciji Našice — Podravska Slatina, nedaleko od Slavonske Orahovice, hrabro se boreći palo je sedamnaest boraca iz njemačke partizanske čete, koji su, zajedno sa stotinu palih boraca iz Osamnaeste slavonske brigade, sahranjeni na partizanskom groblju kod sela Donja Motičina.

U toku 1944. u vrijeme prenošenja težišta operacija Crvene armije prema jugoistoku i zbog izvlačenja brojnije grupacije njemačkih snaga, značaj komunikacija preko Slavonije još je više porastao. Istovremeno, snage NOV i POJ na ovom području pojačavaju svakodnevne udare na te komunikacije. Partizanska četa »Ernst Telman«, u sastavu ostalih partizanskih snaga, učestvuje u nizu operacija, a posebno na komunikacijama Osijek — Virovitica, Vinkovci — Novska, Daruvar — Banova Jaruga i Nova Gradiška — Slavonska Požega. Četa se posebno iskazala u borbama sa jakom grupacijom neprijatelja za selo Pčelić i Podravsku Slatinu.

Borci njemačke partizanske čete pokazali su se kao primjerni vojnici. Mnogi od njih dosegli su takav nivo svijesti i borbenosti da su postali članovi KPJ i SKOJ. Ni jedan od telmanovaca, u tim napornim borbama, nije se pokolebao niti je dezertirao. Boreći se protiv brojnijeg i nadmoćnog neprijatelja bili su opkoljavani ili iznenađivani, ali se ni jedan od njih nije neprijatelju predao živ u ruke. Kakav je stepen borbenog raspoloženja i odlučnosti postigla ova partizanska jedinica vidi se i po tome što je polovinom novembra 1944, kada je četa rasformirana, u njoj bilo još svega nekoliko boraca iz stroja u Slatinskom Drenovcu, a od ukupno stotinu boraca, koliko je kroz četu prošlo, kapitulaciju Njemačke dočekao je svaki deseti. Ostali su pali u borbi protiv hitlerovaca i njihovih saradnika.

Autor ove knjige, Nail Redžić, i sam saborac telmanovaca. uspio je u toku istraživačkog rada da utvrdi niz činjenica, iako za neke od njih nema sačuvanih pismenih podataka. Njegovo toplo kazivanje o žrtvovanju njemačkih partizana za oslobođenje Jugoslavije još dublje u nama učvršćuje uvjerenje da nema loših naroda već poremećenih vremena i prilika zbog kojih mogu zabludjeti veće grupe i pojedinci iz krila pojedinih naroda. Čitav splet objektivnih i subjektivnih činilaca omogućio je nastanak mračnog poretka u Njemačkoj 1933. i srljanje ove moćne zemlje u zločin i nasilje nad progresivnim čovječanstvom, a ovi čestiti sinovi njemačkog naroda, svrstani u njemačku partizansku četu, zajedno sa velikim dijelom njemačkog naroda, pokušali su da tu ljagu saperu još u vrijeme velike moći Trećeg Rajha.

Redžić je uspio da nam okrene još jednu značajnu stranicu NOR u Jugoslaviji, ali samo na području Slavonije.

Sve nas ovo navodi na čvrsto zasnovan zaključak da knjiga Naila Redžića o njemačkoj partizanskoj četi predstavlja osebujan doprinos osvjetljavanju jednog do sada neobrađivanog segmenta istorije NOR i revolucije naroda Jugoslavije.

Dušan Lukač